

Íróasztalkultúra¹

Hamvas Béla

A szép stílus adomány, amit nem lehet megszerezni. Az emberrel együtt születik, és az illető talán nem is tud róla. Van úgy, hogy méltatlan hozzá. Tudunk arról, hogy szép stílusa volt egy iszákosnak, egy rablógyilkosnak és egy félig idiótának. Szépen írhat az ember csomagolópapírra, az újság szélére vagy papírszalvétára, kölcsönként ceruzával, vagy a postahivatalból lopott tollal. Mindez nem fontos, mert a stílus szép.

Amit mindenki megszerezhet, az a választékos stílus. A választékos stílus első feltétele pedig a nemes papíros és íróeszköz.

Lehet, hogy nem részesültem a szép stílus adományában, de mindig súlyt helyeztem az emberileg elérhető legmagasabb fok, a választékosság előfeltételeire. Az írás külsőségeire gyakran komikus gonddal ügyelek. Kedves foglalkozásom a papírkereskedések kirakatai előtt álldogálni, lelkiismerettel az újabb írószerek fölött szemlét tartani. A civilizáció előzékenysége számos esetben boldog percekben részesített. Ha újfajta ceruzavédőt, tollszárat, hordozható tintatartót láttam, főként ha ízléses volt, ki kellett próbálnom. Az új papírminőségekről nem is szólva. Hogy a dosszié gyengém volt, az természetes. De nem kevésbé a tinta, s mindaz, ami az íróasztalon helyet találhat.

Ugyanakkor azt tapasztaltam, hogy az írással foglalkozók nagy részének eziránt érzéke nincs. Ismerek olyanokat, akik számottevő szellemi képesség fölött rendelkeznek, és rotációs papírra firkálták műveiket pocskékul hegyezett harmadrendű gyártmányú ceruzacsutakkal. Hogy aztán a szellem megnyilatkozása kétes lett, vagyis a stílus minden inkább volt, mint választékos, azon cseppet sem csodálkoztam. Azon csodálkoztam volna, ha nem lett volna így. Rotációs papírra csak az firkálhat, akinek stílusa kezdettől fogva szép, s így nem szorul a papír ihletére, és az, akinél az egész dolog semmit sem jelent, vagyis aki irodalmilag jelentéktelen. Közönséges ember, akinek becsvágya van, s aki a választékosság fokát el kívánja érni, annak ilyesmit elkövetni nem szabad.

Elhatároztam, hogy az olyanok számára, akik szeretnek írni, elbeszélem tapasztalataimat, és ezzel megindítom az íróasztal kultúrájának mozgalmát. Bizonyos tekintetben ettől a stílus megnemesedését várom. Az íróasztal kultúrája, kérem, van olyan fontos, mint az étkezőasztalé. A magam részéről inkább megelégszem egyszerűbb abrosszal, evőeszközzel, sőt nem ragaszkodom a tálakhoz sem különösebben, ha valamely okból csak úgy az edényből merik a levest és a főzeléket. De ha íróasztalomon valami nem tetszik, még meg is haragszom. Ha pedig elmegyek hazulról, akár hosszabb utakra, akár csak néhány napi kirándulásra, ruhát, ételt

---

¹ Hamvas Béla: A babérligetkönyv Medio Kiadó 139-145 oldalak

megelőzi a gondolat: nos jó, hát megyek, de milyen ceruzát, milyen papírt és milyen füzetet vigyek.

A dolog nem olyan egyszerű, mint általában hiszik. Igaz, hogy eddig még minden esetben oly túlzott gonddal láttam el magam, hogy az útra vitt írószer tizedrészét sem használtam el. Tavaly két hétre nagy köteg papírt vittem, lehetett háromszáz ív, válogatott, vagy ötféle különlegesen fehér, elefántcsontszínű és merített bordás papír, ezenkívül hat vandonatúj ceruza, meg toll, tinta, két jegyzetfüzet, egy nagyobb és egy kisebb, és a napló. Az egész idő alatt nem írtam többet száz sornál, s később ennek felét is eldobtam. De ne higgyék, hogy bántott. Valahányszor szobámba léptem és az asztalon megláttam a kék faszciklust a sok drága papírral, amint az erdő szűrt zöld fényében feküdt, a színes ceruzákat, a tintásüveget, a tollat, különös megnyugvás fogott el.

A lét biztosításának elég primitív foka, tudom, mint minden halmozás, pénz, élelmiszer, ezüst, arany. De a biztosítás fölött volt céloom: az írás legnemesebb eszközeivel magamat a választékosság színvonalán tartani. A sok papírt érintetlenül vittem haza, de nem bántam meg, sőt a legközelebb újra így teszek.

A nyugati embernek a test közvetlen használatára rendelt tárgyai iránt való bántó érzéketlensége, amely abban nyilatkozik meg, hogy súlyt helyez arra, ami maszkszerű, és a nyilvánosság felé néz, ellenben lompos és közömbös az intimitásban, az íróasztal kultúrájában is megnyilatkozik. Csak nézzék meg egy igazgató, egy miniszter, egy bankár íróasztalát. A tintatartó dekoratív pátoszát, a sokféle kelléket, amely nevésségesen pöffeszkedik, mintha gazdájától tanulta volna, mind a hatás kedvéért állították oda, s mintha mind valami nagyot lennének hívatva reprezentálni. De róluk nem beszélek, mert ők nem írnak, csak aláírnak.

A nyugati embert meg kell tanítani arra, hogy nem én olvasom a könyvet, hanem a könyv olvas engem. S ha így van: nem én írok a tollal, hanem a toll ír velem. Nem én írok a papírra, hanem az ír reám. Ha mindezt jól meggondolja, nagyobb figyelmet fog fordítani tollára és papírára, nehogy koszos rongy papír írjon rajta lepattogzott és rozsdás tollszárral, nyikorgó tollal. Egyelőre nem fűzök hozzá elhamarkodott reményeket. Az európainak az eddigieknél sokkal komolyabban kell vennie lényének abszolút intimitásait, hogy ezt a fokot el tudja érni. S ilyesmihez száz év nem sok.

A művész, a költő, az író asztala más. De amit ilyen helyen láttam, az egy-két kivétellel reménytelen rendetlenség. Azt mondják, hogy bohém. De én tudom, hogy csak barbár. Nem kívánok pedantériát. Ebben a tekintetben az én esetem szélsőség, és korrektségemet senkire se kívánom ráerőszakolni. De, kérem, ezek a ronda tollszárok, ez a pocsék papír, ezek a cafatok szerteszt, a félig eltépett ívek, az olcsó ceruza, a rozsdás olló, nem eredményezhet mást, mint maszatos mondatokat, rendetlen, kapkodó gondolkozást. A figyelmetlenség itt fantáziátlanság és a meghittség hiánya és az írás kultuszának nem ismerete.

Az íróasztal nagy misztérium oltára. Írni annyi, mint emberfölötti kapcsolatba lépni a Logossal. A Logosz pedig a Teremtő Szó. Mocskos ruhában járó papot megvetünk, s azt, aki reggel az oltárról nem törli le a port, elcsapjuk. De ugyanakkor feltépett levélpapírra írjuk gondolatainkat és újságpapír alól kotorjuk elő a fontos jegyzetet? Vegyék tudomásul, hogy akinek asztalán hírlapot találok, abban bizalmam végleg

megingott. A sajtónak a Logosz oltárán semmi keresnivalója nincs. Ezt komolyan mondom.

Mikor annyi nemes papírt gyártanak! A halványsárga, bordás, félvastag merített papír a gyengém. De a kékesfehérnek se tudtam soha ellenállni s így felváltva kell használnom. A fontos, hogy famentes legyen. A vízjelekre különösen ügyelni kell. Ez a papírnak különös szépséget ad. Hogy milyen formára vágassák? A kérdés nagyon nehéz. A kvart, szerintem a tökéletes forma oly művek számára, melyek már készek. Írni nem szívesen írok ilyen alakra. Próbálkoztam már legalább harmincféle alakkal, de nem tudtam megállapodni egyiknél sem. Sőt bizonyos tekintetben szeretem a változatosságot. Helyesnek azt tartom, ha színes fedőlapokban nyolc-tíz féle papírfajta nyolc-tíz féle nagyságban ott áll szép rendben az asztalon, vagy a fiókban. Még látványnak is szép.

A ceruza puha legyen, vagy kemény? Mindenkinek ízlésére bízom, de azt kikötöm, hogy a gyártmány csak elsőrangú lehet. A Kohinoor, a Castell, vagy a Stádler ceruzákat találtam a legjobbaknak, és ezeket igazán tudom ajánlani. Egészen puha tintaceruzával szeretek írni, de ez nem szabály. Írhat, bárki, feketével is. Csak a hegyezésre kell ügyelnie. A figyelmetlen hegyezés kegyetlenség.

A toll az írás második nagy fejezete. Nemes papírra nemes tollal kell írni. Hosszú tapasztalat alapján a birminghami Hughes-gyár készítményeit ajánlhatom, főként a gömbhegyűeket. Azt hiszem, ezek a világ legjobb tollai. Rézből és acélből készült, két fajta van, én inkább a rezet kedvelem, de szívesen írok az acéllal is, mert puha, simán fut és egyenletes. A tintafajták közül a legjobbak az igen finom töltőtoll tinták. A kéken maradók és az ibolyák, úgy vettem észre, a legfinomabbak. A hivatalos feketedő kék tintát mellőzni kell, mert közönséges és durva. Van, aki panaszkodik, hogy írótollba a töltőtoll tinta híg. Ezt az észrevételt magam is megtettem. És ha utazom, tintaceruzából készített ibolyaszínű tintát használok, néha otthon is, mert évek óta bevált, ha kellő sűrűségűre tudom oldani.

A magam részéről elmondhatom, hogy szeretem a színes ceruzákat. Kedvelem, ha az asztalon sok az átlátszó és csillogó üvegtárgy, tál, ceruzatartó, tintatartó, nehezék, kocka. Legyen kéznél radirgumi, olló, papírvágó kés, akárcsak a fiókban. Ez a kultúrához tartozik. Ragasztóról sem szabad megfeledkezni. Az asztalon legyen öt-hat tollszár, mindegyikben másféle toll. Ez önkéntelenül alakult bennem ki, hogy jelezze: az írás minden alkalommal külsőségekben is teljesen új feladat elé állít. Más tollszár, más toll, más papír. A megszokás ellen tiltakozom. S eddig elmondhatom, hogy semmiféle szokást nem vettem fel, se jót, se rosszat. Csak egyhez ragaszkodom: az ízléshez és a színvonalhoz. Asztalomon semmiféle elhanyagolást nem tűrök. Miért legyen rendtelenebb, mint az ágyam, holott csaknem ugyanannyi időt töltök vele, s ugyanolyan jelentékenyet.

Az asztalon kell legyen valami, ami fölösleges. Ami csak vonzó és kedves, de nincs értelme, hogy ott van, s ezért, ha az ember látja, megpihen. Korsó? Fénykép? Virág? Emlék? Szobor? Nem szólok bele. Magánügy, mint az egész íróasztal. Mint a nő toalettasztala, mellyel rokonságot tart, mert kapcsolatban áll a halhatatlansággal.